

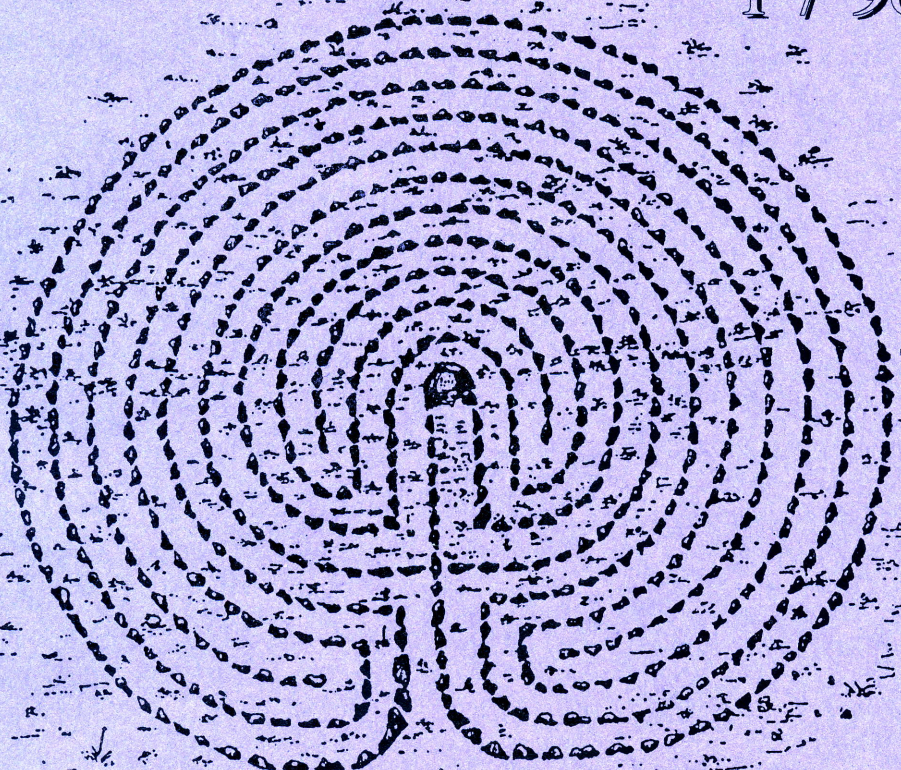
Arkeologia

NYT!

Arkeologi

NU!

1 / 96

5 10 15 20

Arkeologia
NYTI
Arkeologi
NUI
1/96

6. vuosikerta

Julkaisija

Turun maakuntamuseon ystävät -
Åbo Landskapsmusei vänner r.y.
Arkeologian jaosto -
Arkeologi sektionen.
puheenjohtaja
Heimo Kumlander
Betanianskatu 2 as. 16, 20810 Turku.
p. k.921-2353 240 t.921-2612 183.

Vastaava toimittaja

Anneli Keränen
Västaräkinkatu 1 A 7, 20610 Turku.
p. su-to 921-2445 895 klo 20.30 jälk.

Toimituskunta

Matti Eloranta, Heimo Kumlander,
Antero Rantanen ja Hilikka Saarimäki

Tilaukset

Turun maakuntamuseon ystävät r.y.
PL 286, 20101 Turku
tai arkipäivinä klo 9.00 - 11.00
Puh. 921-2352 555.

Tilaushinta

Yhdistyksen jäsenille veloituksetta,
muille vuosikerta 50 mk
(kolme-neljä numeroa postikuluineen)
Irtonumero 15 mk.

Mainokset

1/1 sivu 500 mk
1/2 sivu 300 mk
1/4 sivu 200 mk

**Tilinumero: Merita Tku-Puistokatu
226718-125967**

ISSN 1236 - 4827

Etukannen kuva:
Museomies ja lääkäri
L. W. Fagerlundin piirtämä kuva
Korppoon Utön labyrintistä.

Tapani Tuovinen

Saaristomeren kansallispuiston arkeologinen inventointi aloitettu

Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alue käsittää laajan alueen Dragsfjärdin, Nauvon, Korppoon ja Houtskarın ulkosaaristoa. Alue jakautuu hallinnollisesti valtion omistamaan varsinaiseen kansallispuistoon sekä yksityisessä omistuksessa olevaan yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueeseen kuuluu 20 000 hehtaaria merialueita ja 2200 hehtaaria maa-aluetta, joka jakautuu yli 8000 saarelle ja luodolle.

Kun kansallispuisto perustettiin lailla ja asetuksella vuonna 1983, painotettiin luonnonsuojelun ja kulttuuriarvojen suojelun yhteyttä. Puiston ja sen hoidon tarkoitukseksi kirjattiin luonnonarvojen suojelun lisäksi mm. alueella asuneiden ja liikkuneiden ihmisten jälkeensä jättämän kulttuuriperinnön ja -muistomerkkien suojelu ja vaaliminen, kansallispuistoon kohdistuvan tutkimus- ja opetustoiminnan edistäminen ja kansallispuiston kulttuuria käsittelevän opastuksen kehittäminen. **Saaristomeren kansallispuisto poikkeaa useimmista muista suomalaisista ja pohjoismaisista kansallispuistoista siinä, että vain osa suojeltavista luonnonarvoista liittyy ns. alkuperäisluontoon.** Asutuksen ja karjanhoidon vaikutus leimaa luontoa niin kasvillisuuden yksityiskohdissa kuin maiseman ja metsän suurpiirteisä. Monet rannat, niityt, kedot ja hakamaat ovat olleet ihmisen vaikutuksen piirissä aina siitä lähtien, kun ne rannansiirtymisen johdosta kohosivat merenpohjasta kuivaksi maaksi. Voimakkaimmillaan vaikutus näkyy laidunnetuissa biotoopeissa, ns. perinnemaisemissa, joita kansallispuiston työntekijät ennallistavat ja hoitavat systemaattisesti.

Jo 1920-luvulta lähtien on tiedetty alueella olevan arkeologisia maasto-kohteita: erilaisia iäkkäitä kivirakenteita, rakennuksen jäännöksiä ja kalliioon hakattuja merkkejä. Niiden rakentajat, tekijät tai käyttäjät ovat unohtuneet ja jääneet tuntemattomiksi tai vähintäänkin heistä vallitsee epävarmuus.

Useimpien rakenteiden ikää ei vielä tiedetä. Iät ovat joka tapauksessa niin korkeita, ettei muistitiedosta ole juuri apua rakenteiden alkuperän ja luoneen selvittelyssä. Monet näistä jäännöksistä eivät kenties täytä kiinteän muinaisjäännöksen tunnusmerkkejä perinteisessä muinaismuistolain tarkoittamassa mielessä, etenään ne, jota eivät ole esihistorialliselta ajalta. Ne ovat kuitenkin anonyymejä jäännöksiä ajoilta, jotka edelsivät viime vuosisadan asutusekspansiota ja paikalliskulttuurin, omavaraistalouden ja maattoman väestön kohtaamia murroksia. Jäännökset edustavat kokonaisuutena iäkkäintä kerrostumaa siinä kulttuuri-maisemassa, jonka suojelu ja vaaliminen kuuluu Saaristomeren kansallispuiston perusajatuksen.

Keräsin viime vuosikymmenellä kansallispuistosta vihjeitä ja eriasteisesti dokumentoituja tietoja yli sadasta sellaisesta paikasta, jotka ovat tai voivat olla muinaismuistolain tarkoittamia kiinteitä muinaisjäännöksiä, taikka joka tapauksessa arkeologisia maastokohteita. Vuodesta 1994 olen sitten tehnyt metsähallituksen toimeksiannosta maastotyötä kattavan ja systemaattisen vedenpinnan yläpuolella olevien arkeologisten maastokohteiden kartoittamiseksi. Työn tuloksia on tarkoitus käyttää hyväksi ensisijaisesti kansallispuiston toiminnan ja palveluiden kehittämisessä, mutta tulokset tulevat sisällyttämään – se näyttää jo tässä vaiheessa todennäköiseltä – myös uutta perustutkimustietoa.

Tutkittaviksi on valittu vähintään 10 hehtaarin kokoiset saaret ja sellaiset saaret, joista on ennakkotietoja arkeologisesta maastokohteesta tai joissa paikannimet viittaavat sellaisen olemassaoloon. Valitut saaret ja luodot on tutkittu kävelemällä ne ristiin rastiin ja tekemällä koekuoppia valittuihin paikkoihin. Tähän mennessä on tutkittu 71 saarta Houtskararin ja Korppoon kuntien alueella ja dokumentoitu 44 maastokohdetta. Vielä kartoittamattomalta alueelta tunnetaan lisäksi entuudestaan 61 arkeologista maastokohdetta ja maastokohderyhmää. Kohteet dokumentoidaan normaalin protokollan mukaisesti ja lisäksi vaaitaan niissä tapauksissa, joissa on mielekästä määrittää kohteen korkein mahdollinen ikä maastokorkeuden perusteella.

Lounaisten saaristokuntien ja Kemiönsaaren yleisin muinaisjäännöstyyppi on hautaraunio: niitä tunnetaan 425, joista Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueelta 28. Ne ajoittuvat pronssikaudelta nuoremmalle rautakaudelle. Kansallispuiston yhteistoiminta-alueen haudat ovat rautakauden tyyppiä. Useat niistä sijaitsevat niin matalilla korkeuksilla merenpinnasta, että ne eivät voi olla vanhempaa – eräissä tapauksissa nuorempaa – rautakautta vanhempia.

Ahvenanmaan ja Turunmaan saaristojen tutkimuksissa on viime vuosien aikana löydetty joukko yksinkertaisia kivistä ja lohkareista ladottuja rakennelmia, jotka rajaavat ympyrän, soikion tai suorakaiteen muotoisen maalattiatason, usein pystysuoraa kallionseinämää vasten. Rakenteita on tähän mennessä dokumentoitu 25, joista kansallispuiston yhteistoiminta-alueelta 12. Ruotsin itärannikolta vastaavia jäännöksiä tunnetaan yli 1200, ja siellä niistä käytetään nimitystä *tomtning*. Ruotsissa on tutkittu *tomtning*-jäännösten ikäjakaumaa ja käyttöä, ja on osoittautunut, että *tomtning*-jäännösten muurit on tehty kattorakenteiden tukemista varten. Kattorakenteita on tarvittu tilapäistä yöpymistä ja varastointia varten kalastettaessa kaukana kylästä sijaitsevilla vesillä tai pyydetäessä hylkeitä kevättalvella jäänreunan läheisyydessä. Vanhimmat *tomtning*-jäännökset ovat nuoremmalta rautakaudelta, useimmat keskiajalta. Ahvenanmaan ja Turunmaan *tomtning*-jäännökset lienevät nekin pääosin keskiajalta – tosin Kihdin molemmin puolin on tallennettu muistitietoa siitä, että rakenteita on käytetty tilapäiseen asumiseen ja yöpymiseen vielä vuosisadan alkupuolella ennen venemoottoreiden käyttööntuloa.

Tomtning-jäännös Korppoon Aspössä: puolikaaren muotoinen lohkarevalli. Valok. kirjoittaja.

Varsinaisissa rakennuksenpohjissa voidaan yleensä havaita lattiatasoa kannattavan kivijalan tai vastaavan rakenteen jäännöksiä. Rakennusten jäännösten koko, rakenne ja ikä vaihtelee. Ne ovat asuinrakennusten, kalamajojen ja mahdollisesti varastorakennusten jäännöksiä. Järeimpiä rakennuksenjäännöksiä on Houtskarın Jungfruskärissä. Pohjoiseen työntyvässä niemessä, Kyrkogårdsuddenissa, on matala kylmämuuri, jonka pituus on 13.5 m ja leveys 9.2 m. Rakenne on 2.4 m:n korkeudella. Ottaen huomioon talvikaudella korkealle nousevan veden ja rantaan murtuvan aallokon, rakennuksen jäännös ei voi olla juuri 1700-luvun puoliväliä vanhempi, vaikka se keskiveden tason mukaan teoreettisesti voisi olla noin vuodelta 1530 ± 30.

Useissa Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen kylissä on edelleen käytössä olevat kappelit. Kyläkappeleilla on ollut vanhemmat edeltäjänsä, jotka joiltakin osin voivat palautua keskiaikaan. Niiden jäännöksistä on ensimmäisenä dokumentoitu ja mitattu Björkön kappeli ympäröivine kirkkomuureineen. Kappeli esiintyy ensimmäisen kerran historiallisissa lähteissä vuonna 1698. Tuolloin Korppoon pitäjänpappi vieraili Björkössä saarnaamassa kylän ja lähikylien asukkaille kolme kertaa vuodessa. Kappelin jäännöksiin liittyy raivattu ranta-alue, jolle on voitu vetää veneitä ylös, ja mahdollisesti hiukan kauempana oleva rakennusjäännös-kompleksi. Vaaitusten perusteella näyttää siltä, että jäännökset ovat myöhäiskeskiajalta tai uuden ajan alkupuolelta.

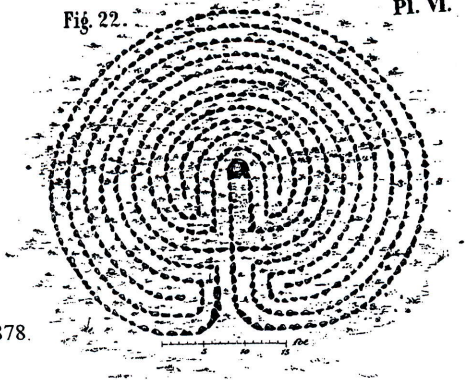
Muualtakin on löydetty veneiden maihinnostamista ja säilyttämistä varten raivattuja ranta-alueita, joissa lohkat on kasattu rantaa vastaan kohtisuoriksi kivijatoiksi tai -valleiksi (ruots. *oppdrätta*). Veneenvetopaikat ovat usein olleet käytössä pitkiä aikoja, usein talvisatamina paikoissa, jotka pysyvät jäättöminä pitkälle talveen. Rannansiirtyminen on voinut nostaa paikan käyttöaikana kivijatojen yläpäästä kauas kuivalle maalle. Vaaitsemalla ajoitetut veneenvetopaikat ovat 1600-luvulta viime vuosisadalle.

Perinteisesti saaristoon liitetty muinaisjäännösryhmä on labyrintit eli jatulintarhat. Ne ovat kallioille ladottuja sokkeloisia kiveyksiä, joiden sisällä kiertäviä käytäviä pitkin voi edetä sisäänuloaukosta kiveyksen keskusta. Joissakin tapauksissa käytävä ei johda umpikujaan latomuksen keskelle, vaan takaisin ulos. Turunmaan saaristosta on tietoja kaikkiaan 24 labyrintista, joista ainakin 9 on tuhoutunut, sekä lisäksi kahdesta kallioon hakatusta labyrinttikuvioista.

Kansallispuiston yhteistoiminta-alueella labyrintteja on tai on ollut 8. Labyrinttikuvion paikalliskulttuuriset merkitykset palautuvat keski-aikaan. Niiden ikäjakaumaa ja käyttötarkoitusta Turunmaan saaristossa ei vielä tunneta, mutta muualla tehtyjen tutkimusten perusteella on mahdollista, että niitä rakennettiin kalansaaliiden turvaamiseksi ja karjan suojelemiseksi keskiajalta alkaen.

Fig. 22.

Pl. VI.

Museumies ja lääkäri

L. W. Fagerlund piirsi kuvan

Korppoon Utön labyrintistä vuonna 1878.

Labyrintti tuhoutui sodan aikana.

Paikoin voi havaita, että rantakallioon on hakattu kuvioita, jotka lähemmin tarkastellessa osoittautuvat vuosiluvuiksi, puumerkeiksi, nimikirjaimiksi tai nimiksi, erilaisiksi koristeellisiksi graafeiksi, joskus jäävät aivan epäselviksi. Kallioihin hakattuja merkkejä löytää harvoin muutoin kuin maanomistajan opastuksella, siksi vaikeaa niitä on havaita sattumalta. Kallioihin hakatut merkit ovat peräisin pääosin 1600-luvulta 1800-luvulle. Vanhemmat kalliopiirrookset liittyvät yleensä kauppaväylien tuntumassa oleviin tulli- ja uudelleenlastaussatamiin, luotsipaikkoihin, merikrouveihin ja luonnonsatamiin, joissa on odotettu luotsia tai suotuisaa tuulta. Uudemmat kalliopiirrookset liittyvät enemmänkin paikalliseen kesänuottaukseen. Turunmaan saaristosta on rekisteröity 53 kallioon hakattujen merkkien ryhmää, joista 8 kansallispuiston yhteistoiminta-alueelta.

Perinteisesti saaristoon liitetyn muinaisjäännösryhmän muodostavat myös kiviunnit. Ne ovat pari-kolme metriä pitkiä, metrin tai kahden levyisiä, lohkareista ladottuja ruoanvalmistus- tai kuivausuuneja. Seinämät muodostuvat laakakivistä, joiden päälle on nostettu holvattu tai vaakasuorista laakakivistä ladottu kate ja rakennettu suuaukko yhdelle sivulle. Lohkareissa esiintyy usein lämpölaajenemisen aiheuttamaa hilseilyä ja lohkeilua, joka osoittaa rakenteiden todella joskus olleen tulisijoja. Turunmaan saaristosta on tietoja ainakin 71 uunista ja uunien ryhmästä, niistä 12 kansallispuiston yhteistoiminta-alueelta. Nykytilassa useimmista uuneista on jäljellä enää epämääräisiä kivikasoja.

Turun paikallishistorian *grand old man* Svante Dahlström osoitti 1930-luvulla kiviunien sijainnin sopivan hyvin yhteen sen kanssa, mitä tiedetään venäläisen kaleerilaivaston operaatioista Turunmaan saaristossa isonvihan vuosina 1714–1721 ja pikkuvihan aikana 1741–1743. Venäläisissä soutu-kaleereissahan oli suuri miehistö ja ahtaat keittiötilat, ja majoitus järjestettiin kernaasti maihin. Ruoanvalmistusta varten oli tarpeellista rakentaa suuria kiviuneja. Tähän liittyy myös uneista usein käytetty nimitys ”ryssänuuni”.

Kiinnostava ja Turunmaan saaristossa harvinainen erityisryhmä on kompassikiveykset. Ne ovat kallioille ladottuja kiveyksiä, joissa on ilman-suuntien mukaan asetetut haaramaiset kivirivit. Haaroja on 4, 8, tai 32. Niiden oletetaan tulleen rakennetuksi siten, että haarat on asetettu rakentamis-ajankohdan paikallisen magneettisen suunnan mukaisesti, koska haarat on saatu puolittamalla ilmansuuntia aivan kuin laivakompassien vanhassa merimiehen piirujaossa ja koska haarojen pohjois-eteläsuunta säännönmukaisesti poikkeaa maantieteellisestä tosipohjoisesta. Tämän oletuksen nojalla kansallispuiston yhteistoiminta-alueen kaksi tunnettua kompassikiveystä voidaan ajoittaa 1600-luvun alkupuolelle tai puoliväliin: neulapohjoisen ja tosipohjoisen välisen kulman eli deklinaation muutostahan voidaan seurata melko tarkasti vuosisatoja ajassa taaksepäin.

Inventointia tekevän kenttäarkeologin arkipäivään kuuluvat aina esineet, rakenteet tai kerrostumat, joiden ikää tai funktiota ei voi määrittää ilman tarkempia ja kalliita tutkimuksia, ei aina niidenkään kautta. Saaristossa määrittämättömiä kohteita ovat tyypillisesti erilaiset kivikasat ja kivistä ja muut sellaiset lohkarista kootut rakenteet, jotka eivät liity tunnettuihin tilanrajoihin, laidunnettuihin tai viljeltyihin ympäristöihin, rakennuksiin, glasiaali- tai rantavoimiin tai mihinkään muuhun, jonka avulla ne voisi kätevästi ja halvalla sulkea pois mahdollisten arkeologisten maastokohteiden joukosta. Kallioilla olevat kivikasat tekisi joskus mieli luokitella merimerkeiksi – eräässä tapauksessa kivikasat todella muodostavat purjehduskelpoisen väylän osoittavan yhdyslinjan satamaan – mutta monesti ne on sijoitettu liiaksi piiloon maaston-muotojen taakse voidakseen olla merimerkkejä. Yksittäisinä harvinaisuuksina esiintyvien muinaisjäännösten luonnetta on ehkä vaikein ymmärtää. Niihin kuuluu mm. Nauvon Nötössä oleva kookas siirtolohkare, Klockarsten, jonka reunoissa on 13 kuppimaista syvennystä. Kopautettaessa lohkareta kovalla esineellä kaikuu metsässä metallinen sävel, joka tietyissä olosuhteissa kuuluu kauas merelle asti.

Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen arkeologinen inventointi jatkuu vielä muutaman kenttätöökauden. Maastotyötä selostava raportti on työn valmistuttua tarkoitus julkaista metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisujen sarjassa.

Kenttätöövuosien kuluessa olen saanut arvokkaita tietoja monien ihmisten tekemistä havainnoista saaristossa. Minulle kerrotut havainnot ovat useasti osoittautuneet arkeologisiksi maasto-kohteiksi. Otan jatkossakin kiitollisuudella vastaan havaintoja kaikesta, mikä voisi olla arkeologisesti merkilläpantavaa. Jos Sinulla on vihjeitä, ottanet ystävällisesti yhteyttä osoitteella Stålarminäkatu 23 as 1, 20810 TURKU, puh. (921) 235 8173.

Heljä Brusila

MUINAISJÄÄNNÖSTEN INVENTOINTIA MIETOISISSA

Vuonna 1994 Turun maakuntamuseolle järjestyi mahdollisuus aloittaa Varsinais-Suomen kuntien uusi perusinventointi opetusministeriön myöntämän määrärahan puitteissa. Viime vuodelle inventointiin ei enää saatu ulkopuolista rahoitusta, mutta aloitettua projektia lähdettiin kuitenkin jatkamaan maakunnallisen museotyön merkeissä. Kohteena oli Piikkiö.

Tänäkin vuonna inventointityötä on tarkoitus jatkaa, nyt Mietoisissa, mikäli suunnitelmiin ei tule yllättäviä muutoksia. Mietoinen valittiin kohteeksi siksi, että Mynälähden seutu kuuluu museon maisema-alueinventointiprojektiin, jossa myös muinaisjäännökset tulevat huomioon otetuiksi rakennetun miljööh ohessa. Maastotarkastukset on suunniteltu aloitettavaksi toukokuussa.

Museo toivoo lukijoilta yhteydenottoja ja vihjeitä, mikäli tiedossa on löytöhavaintoja tai sellaisia alueita, jotka ovat herättäneet huomiota mahdollisina muinaisjäännösalueina ja jotka olisi aiheellista nyt tarkastaa.

Heljä Brusila & Anneli Keränen

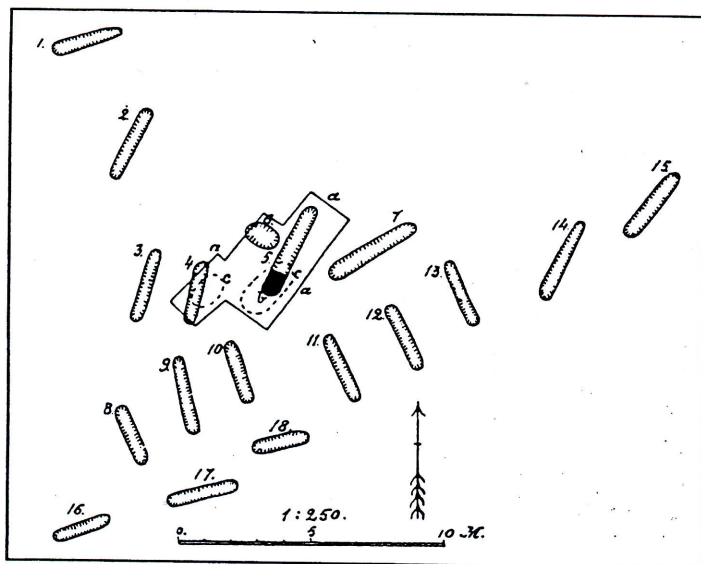
ALASTARON ESIHISTORIAA

Alastaron kansalaisopisto järjesti tammikuun lopulla esitelmäsarjan, johon sisältyi myös Alastaron muinaisjäännösten esittely. Aiheesta kävi kertomassa Turun maakuntamuseon tutkija Heljä Brusila. Tilaisuus järjestyi Alastaron kansalaisopiston, arkeologian harrastajien ja Turun maakuntamuseon välisen yhteistoiminnan tuloksena.

Alastarolla ja Loimaanseudulla yhtäjaksoisen asutuksen jäljet eivät näytä ulottuvan esihistorialliselle ajalle, jos asiaa tarkastellaan tiedossa olevien muinaisjäännösten valossa. Muinaisjäännöksiä alueelta toki tunnetaan, mutta välillä on vuosituhansienkin löydöttömiä jaksoja. Löydöt ovat lähes yksinomaan kivikaudelta ja todennäköistä on, että tämä väestö on siirtynyt muualle. Pois ei tosin ole suljettu sekään mahdollisuus, että asutusta on ollut kaiken aikaa, mutta se ei ole jättänyt jälkeensä sellaisia merkkejä, joita arkeologit olisivat löytäneet.

Alastarolla kivikauden löydöt ovat keskittyneet Mälläisiin Loimijoen ja Hanhijoen rantamille Loimaan savitasangon reunamaalle. Vanhin löytö on Alastaron kirjastossa säilytettävä Suomusjärven kulttuurin (n. 7000 - 4200 eKr) tyyppinen kourutaltta, mutta se on irtolöytö, jonka löytöpaikasta ei ole tarkempaa tietoa.

Kivikauden asuinpaikoiksi tulkittuja löytöpaikkoja Alastarolta tunnetaan 6-7. Niistä vain kahdessa - Rajalan Kõrrinpellolla ja Kalamäessä - on tehty kaivauksia viime vuosisadan lopulla ja tämän vuosisadan alussa. Kõrrinpellon löydöt ovat ajoittaneet kohteen kampakeraamiselle ajalle (4200-2000 eKr). Kalamäkeä on pidetty vasarakirveskulttuurin asuinpaikkana (2500-2000 eKr). Myös Perämaan oikokirveen ja saviastian löytöpaikkaa on pidetty mahdollisena vasarakirveskulttuurin asuinpaikkana, samoin Kalamäen lähistöllä olevaa Ruuhengalanmäkeä.

Kuva 5: Julius Ailion piirros Kalamäen "hauturoista"; a:lla merkitty, rajatun alueen Ailio kaivoi ja tutki perusteellisesti. Hän piti painanteita asumusten jälkinä ja päätteli, että Kalamäellä olisi kivikaudella ollut hyvään järjestykseen rakennettu kylä.

Alastaron Mälläisistä on tiedossa myös yksi rautakautinen kalmisto. Se on sijainnut Vendla Rantasalon tontilla Loimijoen etelärannalla. Kalmisto ehdittiin muokata puutarhamaaksi ennen tutkimuksia, minkä vuoksi varmat tiedot siitä puuttuvat. Löytökuvausten perusteella paikkaa on kuitenkin pidetty merovinkiaikaisena polttokalmistona (550-800 jKr).

Monet hajanaiset esinelöydöt kertovat osaltaan siitä, että Alastarolla on enemmänkin muinaisten aikojen asuinpaikkoja ja jäännöksiä. Kuulijoita kiinnosti tietää miten tavallinen "kulkija" voi tunnistaa esihistoriallisia kohteita maastossa. Muutamilla oli tiedossa irtalöytöjä, jotka oli löydetty nykyisen Alastaron alueelta, mutta joita ei koskaan ollut tullut näytettyä kenellekään arkeologille. Tutkijaa nämä tiedot kiinnostivat, ja syntyi vilkasta keskustelua.

Yhteenvetona illasta voisi sanoa, että Alastarossa ihmisillä tuntui olevan kiinnostusta oman kunnan alueen menneisyyteen. Muutama luentokerta lisää ja maastoretki niiden jatkoksi saattaisivat olla mukavaa kevät- ja syysohjelmaa alastarolaisille.

Anna-Liisa Karpov & Kaisa Lehtonen

BRINKKALAN PIHAN VIEMÄRIKAIVAUKSET 1995-96

Turun keskiaikaisen kaupungin keskustassa Vanhan Suurtorin varrella Brinkkalan pihassa uusitaan viemäristöä. Viemäristön uusiminen liittyy Vanhan Suurtorin alueen rakennusten saneeraustöihin. Brinkkalan pihalla on pohjasaven päällä noin kolmesta neljään metriin paksut kulttuurikerrostumat. Viemäreitä varten tehtävät kaivannot eivät yllä pohjasaveen asti, mutta ne yltyvät paikoitellen keskiaikaisiin kerroksiin asti. Turun maakuntamuseon palkkaamina aloitimme marraskuun 8. päivänä arkeologisen dokumentointityön suunniteltujen viemäriinjojen kohdalla.

Tutkimuksissa paljastui useita kiinteisiin rakenteisiin viittaavia hirsirakenteita, kuten hirsilattioita, hirsipetejä, nurkkasalvoksia ja paalutuksia. Hirret olivat kaiken kaikkiaan hyvin säilyneitä, joskin myöhempi rakentaminen oli jonkin verran tuhonnut keskiaikaisia kerroksia. Parhaiten säilyneet hirsirakenteet saatiin kaivanto 1:stä ja 3:sta.

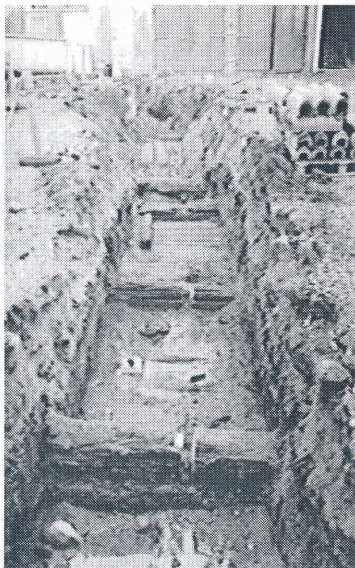
Kaivanto 1:stä saatiin esiin puurakennelma, joka on tulkittava hirsilattiaksi. Lattia koostui pääosin halkaistuista hirsistä ja sen päällä oli tiivis savensekainen lantakerros, jossa oli runsaasti eläinten luita. Päätyhirsien ja nurkkasalvosten perusteella rakennuksessa voitiin erottaa kaksi huonetta, joiden arvioidut mitat ovat n. 2.2 x 2 m. Todennäköisesti rakennus on ollut jonkinlainen ulkorakennus tai karjasuoja.

Toinen hyvin säilynyt lattiataso paljastui kaivanto 3:sta. Siinä lattia koostui n. 30 cm leveistä tasapintaisista lankuista. Lattia oli 2-kerroksinen; todennäköisesti lattiaa on jossain vaiheessa korjattu, jolloin uusi lattia on rakennettu vanhan päälle. Myös tämän lattiatason päällä oli tiivis lantakerros.

Löytömateriaali koostuu pääasiassa kimpiastioiden palasista, nahkakenkien osista ja nahanpaloista. Keramiikkaa löytyi yllättävän vähän; muutama kavisavikeramiikan pala voitiin ajoittaa keskiaikaisiksi. Hienoin esinelöytö oli 1500-luvulle ajoittuva puulusikka, jossa oli pyöreä pesä ja lyhyt nuppiin päättyvä varsi. Kuriositeettina mainittakoon keskiaikaisesta kerrostumasta löytynyt kananmuna. Uusimpia löytöjä olivat muutamat liitupiipun varren katkelmat ja lasiesineiden palaset.

Sääolosuhteet ovat olleet varsin vaihtelevat - vesisateesta koviin (20 astetta) pakkasiin. Kenttätutkimukset jatkuvat vielä keväämmällä ilmojen lämmetessä.

1.

2.

3.

1. Kaivanto 1 kuvattuna Brinkkalan porttikäytävästä päin. Hirsirakennelmat kokonaisuudessaan näkyvissä.

2. Kaivanto 1 kuvattuna Brinkkalan pihan perältä, vanhan autotallin puolelta. Etualalla näkyvä kiveys on todennäköisesti rakennuksen kivijalkaa.

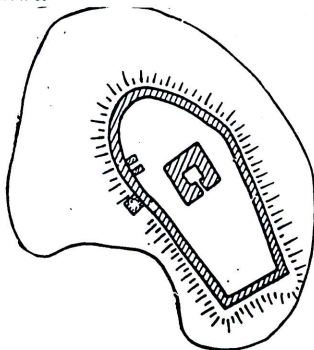
3. Nurkkasalvoksia kaivannossa 1. Kaasuputki salvoksen yläpuolella kuvan vasemmassa nurkassa.

Knut Drake**Uusi tulkinta Viipurin linnan rakennushistoriasta**

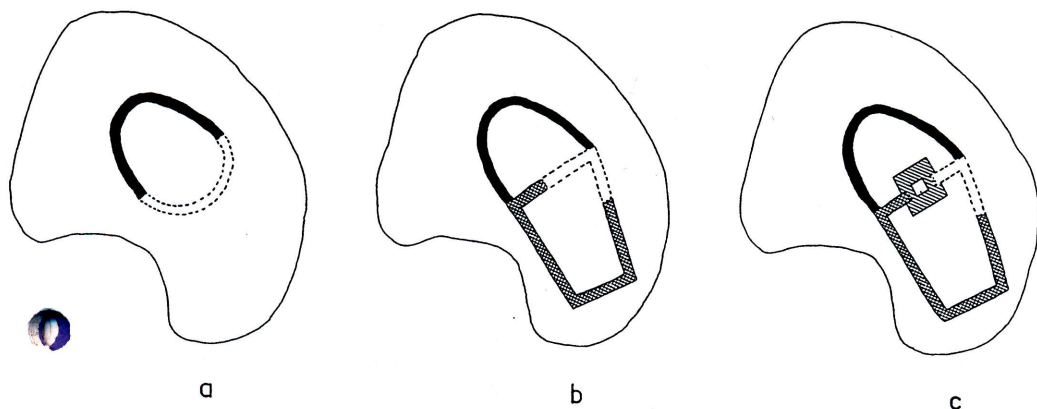
Viipurin linnan rakennushistoriasta tiedetään hyvin vähän. Historialliset lähteet tosin kertovat, että linna perustettiin Tyrgils Knutinpojan toimesta vuonna 1293, mutta muita tietoja rakentamisesta ei asiakirjoista heru ja arkeologisia tutkimuksia on linnasaarella suoritettu hyvin vähän. Tärkein arkeologinen lähde on edelleen nuoren ylioppilaan Alfred Hackmanin kirjoittama raportti linnan tilasta vuonna 1877. Tämän lisäksi ovat eri suomalaiset tutkijat 1900-luvun alkupuolella tehneet joitakin havaintoja ja 1980-luvulla suoritti venäläinen arkeologi Vjateslav Tjulenev perusteellisia kaivauksia n.s. Pajapihalla linnan päätornin, Olavintornin, luoteispuolella. Tjulenev on tiedoittanut kaivauksistaan m.m. uudessa Viipurin kaupungin historiassa vuodelta 1982, mutta toistaiseksi hän ei ole vielä julkaissut mitään kaivauksettoja linnan rakennushistoriasta esittämien väitteidensä tueksi.

Tjulenevin käsitys on lyhyesti sanottuna seuraava. Karjalan asukkailla on 1200-luvulla ollut puuvarustuksen ympäröimä kauppapaikka linnasaarella. Tähän "kaupunkiin" ruotsalaiset ovat hyökänneet vuonna 1293 ja polttaneet sen perustuksia myöten, mistä kertoo kaivauksissa löytynyt paksu hiilikerrok.

Heti valloituksen jälkeen on Tyrgils Knutinpojan toimesta paikalle rakennettu kivitorni, joka on tallella Olavintornin alaosana. Tämän jälkeen ovat ruotsalaiset pystyttäneet epämääräisen muotoisen kehämuurin tornin ympärille (Kuva 1). Muuri oli valmiina novgradilaisten hyökätessä Viipuriin vuonna 1322, sillä pajapihalla paljastui toinenkin hiilikerrok, joka sijaitsi kehämuurin perustusten lämpuolella. Keskiajan kuluessa on kehämuurin sisäpuolelle pystytetty asuinsiipiä ja sen eteläkulmaan n.s. Paratiisitorni. Vasta 1600-luvulla on Olavintorni yhdistetty kehämuuriin, jolloin nykyinen päälinna on muodostunut.

Kuva 1 Viipurin linnan ensimmäiset rakennusvaiheet V. Tjulenevin mukaan.

Kuva 2 Viipurin kolme ensimmäistä rakennusvaihetta K. Draken mukaan.

Tjulenevin tulkinta Viipurin vanhimmasta historiasta on, paremman puutteessa, yleisesti hyväksytty Suomessa. Olen itsekin viitannut siihen Suomen historiassa (Weilin & Göös 1985). Vasta Suomen keskiajan arkeologisen seuran Viipuri-retken yhteydessä vuonna 1994 minulla oli mahdollisuus tarkistaa asiat paikan päällä ja silloin huomasin, että Tjulenev ei ole perillä keskiaikaisten muurien analysoimisesta, minkä vuoksi hän on selvästi erehtynyt selvitellessään Viipurin linnan rakennusvaihteita.

Pajapihan ympärillä oleva harmaakivimuuri ei ole jatkunut nykyisen päälinnan ulkoseinissä (Kuva 2 a), vaan osa muurista on purettu, kun pajapihan kaakkoispuolelle on pystytetty suorakaiteen muotoinen leirikastelli, vanhimman linnan jäädessä esilinnaksi (b). Päälinnan luoteismuuri on selvästi Olavintornia vanhempi, mikä osoittaa että torni kuuluu linnan kolmanteen rakennusvaiheeseen (c).

Tämän tulkinnan mukaan ruotsalaiset ovat vuonna 1293 rakentaneet soikean kivimuurin poltetun puuvarustuksen tilalle. Seuraavaksi on 1300-luvun jossain vaiheessa rakennettu kastellilinna, jolloin vanhimmasta linnasta on tullut esilinna. Vuoden 1400 tienoilla on kastellilinnan luoteismuurin päälle pystytetty Olavintornin alaosa.

Museovirasto tiedottaa

12.02.1996

Karkun autiokirkko 200 vuotta luultua nuorempi

Vammalassa sijaitseva keskiaikainen Karkun kivikirkko on varmistunut 200 vuotta luultua nuoremmaksi. Vastavalmistuneet puulustotutkimukset ovat osoittaneet, että kirkon ensimmäisenä vaiheena muuratun sakariston eli ns. Luukkaan kappelin perushirteenä käytetty honka kaadettiin vuonna 1496 joten varsinainen kirkkorakennus on voitu tehdä vasta tämän jälkeen. Aikaisemmin on päätelty, että sakaristo olisi rakennettu vuosina 1275-1300 ja itse kirkko 1300-luvun alkupuolella. Tänä vuonna voidaan siis viettää kivikirkon 500-vuotisjuhlaa.

Jo pari vuotta sitten julkaistussa Markus Hiekkasen väitöskirjassa päädyttiin tulokseen, jonka mukaan Karkun ja muiden Satakunnan keskiaikaisten kirkkojen ikä olisi huomattavasti nuorempi kuin on luultu. Tällöin eivät tulokset saaneet jakamatonta kannatusta varsinkaan kotiseutupiireissä.

Nyt tehdyt tutkimukset on toteutettu museoviraston, Tyrvään seudun Kotiseutuyhdistyksen ja Joensuun yliopiston puulustolaboratorion yhteistyönä.

Tutkimuksissa ajoitettiin myös Karkun entisen puukirkon hirret, joista rakennettiin kivikirkon länsipääty. Kävi ilmi, että puut on kaadettu ennen 1400-luvun puoliväliä eli puukirkko rakennettiin 1440-luvulla vuoteen 1450 mennessä. Tulos on tieteellisesti erittäin merkittävä, sillä aikaisempi tutkimus on ajoittanut puukirkon 1200-luvun lopulle.

Nuorentumisestaan huolimatta puukirkon hirret ovat edelleen Suomen vanhin puisen kirkkorakennuksen muistomerkki. Kyseinen 1440-luvulla rakennettu puukirkko ei ole paikkakunnan ensimmäinen, sillä seurakunta on ollut olemassa jo 1200-luvulla. Luultavasti kirkkoja on ollut kaksi tai kolme jo ennen 1440-luvulla rakennettua.

Uuden ajoituksen myötä nuorentuivat myös puukirkon hirsissä vielä näkyvissä olevat seinämaalauksen katkelmat. Nämä ns. primitiiviset maalaukset on aikaisemmin ajoitettu 1200-luvun loppuun. Todellisuudessa ne voivat olla aikaisintaan 1440-luvulta.

Lisätietoja antaa museoviraston tutkija, dosentti Markus Hiekkänen puh. 950 638 39.

Museoviraston päätöksiä ja lausuntoja 4/1996

Muinaisjäännökset Piikkiön Tammissillan kaavaan

Museovirasto on 23.1.1996 antanut Piikkiön kunnalle lausunnon Tammissillan osayleiskaavaehdotuksesta. Lausunnon mukaan kaavaehdotuksessa on huomioitu vain osa alueella sijaitsevista muinaismuistolain suojaamista kiinteistä muinaisjäännöksistä. Lisäksi ne on merkitty väärin kohtiin.

Lisätietoja: tutkija Marianne Schauman-Lönnqvist, puh. (90) 405 0268

Anneli Keränen

Tieto-Finlandia Pekka Kivikkäälle teoksesta Kalliomaalaukset - muinainen kuva-arkisto

Tämä tunnustus, jonka jakaa Kirjasäätiö, annetaan ansiokkaalle kotimaiselle tietokirjalle, joka esittelee uutta tutkimusta tai ottaa ajankohtaisesti kantaa. Palkintolautakunta pitää Kivikkään työtä rohkaisevana esimerkkinä siitä, kuinka asialleen uskollinen harrastaja saattaa kartuttaa uutta tietoa.

Arkeologi Sirkku Pihlman Turun Yliopistosta pitää Helsingin Sanomien mukaan Pekka Kivikkään kirjassa hyvänä erityisesti sitä, että se painottuu dokumentaatioon eikä tulkintaan. Harrastajat menevät tulkinnoissaan usein mielikuvituksen puolelle ja vetävät rajan liian kauaksi totuudesta, sanoo Pihlman. Kivikäskin on aikaisemmissa kirjoissaan tulkinnut hieman liikaa ja saanut siitä kritiikkiä, mutta tässä kirjassa ei ole sitä vikaa. Saadakseen mahdollisimman hyvän kuvamateriaalin Kivikäs on käynyt kuvaamassa maalauksia moneen kertaan eri vuodenaikoina ja erilaisissa olosuhteissa. "Se on juuri se, mihin meillä oikeilla arkeologeilla ei ole aikaa eikä rahaa", Pihlman huomauttaa.

Tämä tunnustus on osoitettu Pekka Kivikkäälle hänen mittavasta arkeologisesta toiminnastaan, mutta kuten Savonlinnan seudun harrastaja-arkeologit turkulaisille kollegoille lähettämässään kirjeessä niin osuvasti sanovat "Tämä varmasti kannustaa kaikkia arkeologian harrastajia, kutakin omalla pienellä sarallaan".

Kiitos kannustuksesta Pekka Kivikäs ja Sydämelliset onnittelet ja Menestystä jatkossakin arkeologian harrastuksen parissa.

Hans Myhrman

Amatörarkeologiförening på Kimitoön

Torsdagen den 15 juni 1995 samlades några arkeologiintresserade i högstadets matsal för att bilda en förening för amatörarkeologer på Kimitoön. I mötet deltog Hans Myhrman, Carita Sjöholm, Bo Sjöholm, Henry Malmberg, Sven-Erik Söderholm, Bruno Södergård och Paul Hedlund. Mötesordförande var Hans Myhrman och sekreterare Henry Malmberg. Mötet beslöt att bilda en förening vid namn Dragsfjärds Amatörarkeologer och anhänga om registrering. Till ordförande valdes Hans Myhrman, till sekreterare Ingrid Sandman och kassör Carita Sjöholm. Ett stadgeförslag utarbetades utgående från stadgarna för en österbottnisk förening. Bo Sjöholm renskrev förslaget på dator.

Höstmötet hölls 4.9.1995. Då beslöts att vi skulle göra en utgrävning på en boplatz i Söderby där snörkeramik påträffats. En preliminär plan för utgrävningar vår och höst de närmaste åren diskuterades. Åtminstone de två första utgrävningarna skulle gälla snörkeramik, för att om möjligt kasta ljus över deras levnadssätt i skärgården, och deras relationer till den kamkeramiska befolkningen.

Höstens utgrävning skedde i Söderby veckoslutet 16 - 17.9.1995. Trots att många medlemmar var förhindrade att delta, lyckades vi täcka hela området med provgropar. Christian Lindroos från Kimito hade i förväg mätt ut linjerna, så arbetet kunde starta genast. Arkeolog Henrik Asplund ledde utgrävningen. Vid utgrävningen påträffades några keramikskärvor av kamkeramisk typ, förutom kvarts, en bit av ett benföremål och en bit av ett bryne. Dekoren på skärvorna var nagelavtryck samt möjligen en kamstämpel (Jäkärä?). Boplatsen tycks ha använts av både kamkeramiker och snörkeramiker, antingen samtidigt eller alternerande.

Den låga strandlinjenivån, något under 25 meter, antyder att boplatsen är från den tid när kamkeramik och snörkeramik höll på att smälta ihop. Keramik av båda typerna kan mycket väl ha använts en kort tid samtidigt på samma boplat. Tyvärr kunde vi inte kasta ljus över snörkeramikernas levnadssätt på grund av avsaknaden av benfynd.

Konstsamfundet, Fundia, Abloy och Salmonfarm gjorde som sponsorer utgrävningen möjlig, vilket noteras med tacksamhet.

Föreningen kommer att göra ännu en utgrävning på en snörkeramisk boplat under våren 1996. Hösten 1996 och våren 1997 kommer vi att gräva på en boplat tillhörande det allra äldsta skedet av stenåldern. Boplatsen befinner sig nu på 50 meters höjd över havet, men för 8500 år sedan låg den på en liten ö lägst ut i skärgården.

Mer information om grävningen i vår, den 25. - 26. maj ger
Dragsfjärds Amatörarkeologers ordförande Hans
Myhrman, tel. 925 - 4661 134.

Internationella händelser för amatörarkeologer:

NAU - 96 i Norge

Det är nu prel. klart att det blir Norge som kommer att arrangera NAU utgrävningsläger-96. Närmare bestämt i Haldenområdet med stenålder som grävobjekt.

Tidpunkt: Två, eventuellt tre veckor med start 24 juni.

Inkvartering: Tältläger. Detaljerna kring lägret är ännu ej klara, du som är intresserad bör därför insända en intresseanmälan snarast möjligt - du får därmed förtur vid anmälan som kommer att skickas ut under vintern

Obs ! Mer information om NAU -96 kommer endast att sändas till dig som gjort intresseanmälan.

Ring eller skriv därför till Ann Lindkvist, Bredmansgatan 4 C, 75224 Uppsala, Tel.018-54 00 76 eller Roland Jansson, Byrlunda, 694 94 Vretstorp, Tel.0582-920 25.

NAU-läger i Danmark

Man ordnar en NAU-läger också i Danmark Fyen. Mer information om läger i Helnaesbugten får vi senare.

NORDISKA FÖRBUNDET FÖR HEMBYGDSARBETE OCH LOKALKULTUR

Arkeologisektionen

Rundresa i Estland sommaren -96

Estniska Arkeologiska Sällskapet och arkeologisektionen inom Nfh-L inbjuder Dig att medverka vid en rundresa i Estland under tiden 12 - 20 juni 1996. Vi kommer att resa med buss och bese en mängd historiskt/arkeologiskt intressanta platser, med start i Narva och vidare i östra och södra Estland, samt en dag i Tallin. I pris ca SEK 2500 kr ingår bussresa med logi och frukost, och guide, övriga måltider tillkommer (också måltider på båten tillkommer). För att buss mm. ska kunna bokas måste vi ha din anmälan senast 15 april -96. Bekräftelse på resan utsändes efter 15.4, reservation göres för att tider/priser kan förändras och att resan ej samlar tillräckligt antal deltagare.

Resafakta:

Båt Stockholm - Tallin, avr. Stockholm 12.6, hemresa 19.6. (Ankomst Stockholm 20.6) Ca kostnad SEK 1600 inkl. dubbelhyt. Möjlighet finns även att resa Helsingfors - Tallin.

Insänd anmälan till: Ma Sundqvist
Backtorp 4256
741 95 KIVSTA
SVERIGE

ARKEOLOGISK VÄRLDSKONGRESS I ITALIEN där *amatörarkeologer sökas som medhjälpare*

Kära amatörarkeologer!

Det händer någonting spännande ner i Italien nästa september, en arkeologisk världskongress där amatörarkeologer sökas som medhjälpare. Organisatorerna vill ha 80 frivilliga från hela Europa som kan arbeta deltid under den veckalång kongress i Forlì i Norditalien, och som kan följa med på excursionerna enten för eller efter kongressen. En Av kvalifikationerna för att bli vald till gruppen av frivilliga är att man talar enten engelska eller franska.

Det är en organisation med namnet FORUM (The European FORUM of Heritage Associations) som koordinerar rekryteringen av frivilliga. Sammenslutningen af Danske Amatørarkæologer, Sveriges Hembygdsförbund och Nordiska förbundet för Hembygdsarbete och Lokalkultur är medlemmar av FORUM, som också inkluderar landsdäckande (och regionala) organisationer från många andra europeiska länder.

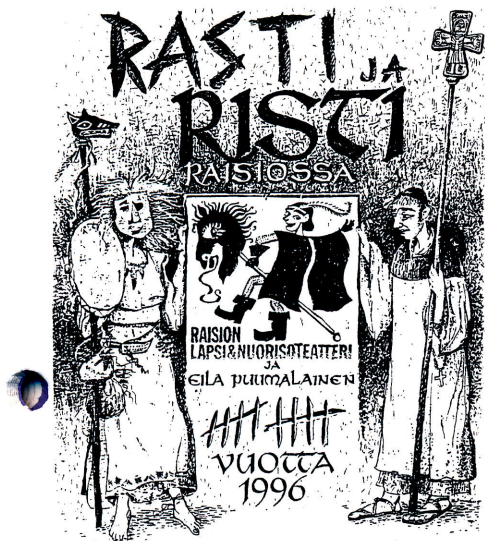
Vi är glada för kongressen i Forlì, delvis på grund av att den vill placera några av oss amatörer i närkontakt med de yrkesarbetande. Vi kan knyta personliga kontakter, lär oss någonting om deras arbete, och visa upp någonting av vårt arbete. Det blis nämligen en "session" om amatörarkeologi, som FORUM skall styra, som heter provisorisk "Det arkeologiska arvet: statens, de fackligas, borgarnas, amatörarnas."

Vill ni delta i Forlì-kongressen på något sett, skriv gärna till oss.

med vänliga hälsningar

Lucy Bergström Eigil Nikolajsen
Lucy Bergström Eigil Nikolajsen
Sammenslutningen af Danske Amatørarkæologer
Stakdelen 67, 5220 Odense SØ, Danmark
tlf och fax (45) 65 95 93 44

Ympyrä sulkeutuu

Joitakin vuosia sitten kirjoitin näytelmän RAISIOLAISET ajasta, jolloin Nalli ja Killi rakensivat kirkon Raisioon.

Raision Lapsi - ja Nuorisoteatteri esitti sen hyvällä menestyksellä.

Jokin pani minut kirjoittamaan RAISIOLAISILLE jatkoa ja niin syntyi RITARIN VIITTA. Se kertoi pyhän Martin retkestä Raisiossa 1300-luvulla. Raision Ihalassa alettiin kaivaa ja tutkia menneitä. Se sai minutkin miettimään aikaa ennen kahta edellistä näytelmääni. Ja syntyi nyt esitettävä näytelmä, eli

RASTI JA RISTI RAISIOSSA

Mentiin ajassa taaksepäin tuhat tuhatsata-luvuille.

Saadaksemme selville missä, minkälaisessa paikassa tämä pieni yhteisö asui ja miten, menimme kauniina kesäpäivänä Ihalaan, Mullin kaivausalueelle.

Taina Pietikäisen ystävällisellä avustuksella tutustuimme alueeseen ja sen nuoriin työntekijöihin.

Ja yllätys yllätys! Siellä työskenteli "Miemo", näytelmän nuori päähenkilö, tutkien omia asuinsijojaan ja menneisyyttään, kuin uudelleen syntyneenä. Tuntui kuin jokin olisi tarttunut alueelta mukaan ja saneli selkäni takana mitä paperille piti kirjoittaa. Se ennen elänyt Miemoko?

Huhtikuun 25 päivänä 1996 saa ensi-iltansa Raision Kinossa

RASTI JA RISTI RAISIOSSA. Sen esittävät Raision Lapsi- ja Nuorisoteatterin näyttelijät. Samalla se on teatterin kymmenvuotisjuhlanäytös.

Ja ensi-illan ja kevään esitysjakson jälkeen elokuussa tapahtuu lisää!

Silloin Raisiopäivien yhteydessä teatteri esittää yönäytöksen ulkona, jossain kaivausten lähellä, Huhkonkosken tai joen tuntumassa. Näette miten kristinusko tuli paikkakunnalle ja mitä ennakkoluuloja ja pelkoja se synnytti yhteisössä, jossa oli palvottu erilaisia jumalia ja uhrattu niille vuosisatojen ajat.

RASTI JA RISTI RAISIOSSA, siis!

Eniten esityksestä saa, jos näkee molemmat tapahtumat.

Toivottavasti mahdollisimman moni pääsee ja ehtii katsomaan, miten elettiin ennen muinoin Raisiossa. **TERVETULOA!**

Hyvää kevättä ja kesää toivottaen

Eila Puumalainen Lapsi - ja Nuorisoteatterin puolesta

Kivikauden onki

Olen Kuralan Kylämaen kokeiluverstaalla kokeillut ongen tekoa kivikauden tekniikalla. Tutkimusraportti julkaistaan myöhemmin museon raporttisarjassa. Tämä pieni tutkimus oli mielestäni mielenkiintoinen ja hauska, joten tässä jo ennakkoon joitakin huomioita.

Suomen kivikaudelta tunnetaan löytöjä, jotka on tulkittu ongen tai sen tapaisen kalastusvälineen osiksi. Tällaisia löytöjä ovat kiviset koukunvarret, painot, launit ja pilkit sekä muutamat harvat luuesineet. Näistä launeja on käytetty jo paleoliittisella kivikaudella. Kivivartisia yhdistelmäkoukkuja on käytetty ainoastaan Suomessa ja Itä-Karjalassa. On tietysti selvää, että orgaanisesta aineesta valmistetut osat ovat lähes tykkänään kadonneet. Arkeologeista ovat onkeja ja launeja analysoineet Julius Ailio vuonna 1909, sakari Pälä vuosina 1912 ja 1915 sekä Torsten Edgren vuonna 1967.

Minä tein siimanpainolla varustetun ongen, jossa on orgaanisesta aineesta tehty koukku (jos koukku oli kivivartinen, ei siimanpainoa tarvita laisinkaan). Kunnan onkimiehen tapaan tein myös kaksi varakoukkuja. Ainoana työvälineenäni oli kolme piilastuveista.

Vavan tein pähkinäpuun vesasta. katkaisuun ja vavan viimeistelyyn kului aikaa 20 minuuttia. Ainakin vesan kuoriminen ja pinnan viimeistely onnistuu piiveitsellä tylsää rautaveistä paremmin.

Siiman tiesin etukäteen kaikkein työläimmäksi työvaiheeksi. Punoin siiman tällä kertaa pellolla vettyneestä pellavasta, koska nokkosta ei ollut "talvivarastossa" riittävästi. Muokkasin pellavan käsin ja nuijimalla. Punoin siiman kahdesta säikeestä noin pumpullilangan paksuuteen. Kostutin kuituja punonnan aikana, sillä lopputulos on näin lujempi. Kaikkiaan punoin siimaa 3 metriä. lopuksi vahasin siiman vedenkestäväksi mehiläisvahalla. En ole kokeillut siiman tarkkaa vetolujuutta, mutta se on joka tapauksessa useita kiloja. Kaikkine käsittelyineen meni siiman tekoon aikaa 2 h 20 min.

kohon valmistin tekniikalla, joka oli minulle tuttu jo poikavuosilta; hiomalla männyn kilpikaarnaa karkeaan kalliopintaan. kohotikun reiän saa onnistumaan hyvin "poraamalla" tikulla käsien välissä. Näin kaarna ei murru ja reiästä tulee napakan istuva. Kohon tekoon käytin aikaa 18 minuuttia.

Siimanpainon tein tavallisesta kiilleliuskeesta hiomalla. Liuskeaiho oli turhankin kookas, mutta siimanpaino syntyi puolesta tunnissa.

Valmistin kolme erilaista **ongenkoukkuja**; peuranluukärkisen, hirvenluukärkisen sekä kokopuisen koukun. koukkujen pituudet ovat 4,7-6 cm. Kärjet kiinnitin puuvarteeseen pellavakuidulla ja vahasin vedenkestäväksi. koukut eivät luonnollisesti kokonsa puolesta sovellu särkikalaille, vaan tulen niillä tavoittelemaan ahvenia tai haukia käyttäen kalasyöttiä. Ongenkoukkujen tekoon kului aikaa yhteensä 55 minuuttia.

Toistaiseksi onkivarustukseeni ei kuulu kivivartisia koukkuja. Aloittelevan kivikauden onkiharrastajan varusteiden valmistamiseen kului aikaa siis yhteensä hiukan yli 4,5 h. Ajan mittaaminen on tietysti nykyajan ihmisen "vitsaus", joka tuskin olisi erikoisemmin kiinnostanut kivikauden onkijaa. Kiireettömyys tosin on sana, joka liitetään myös tämän päivän onkiharrastukseen.

kokeiluverstaalla 14.2. 1996

Markku Ikaheimo

Alkoiko kiinnostaa??

Jos.. niin tule 11.3. 1996 klo 17.00 kylämäen kokeiluverstaalle.

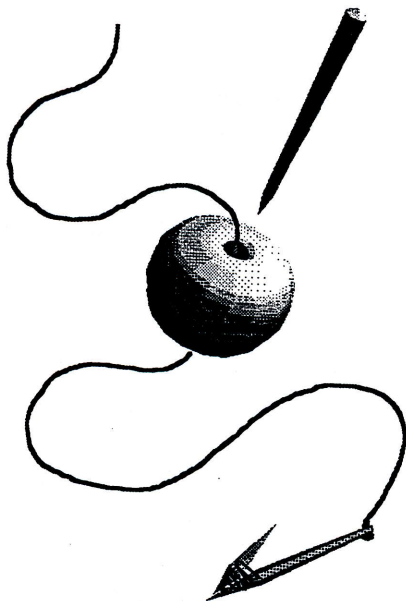
Esittelen silloin oman onkeni ja jos innostusta edelleen riittää voit kevään aikana

tehdä itse kivikauden ongen. On myös mahdollista tehdä onki vain osittain

kivikauden tekniikalla (esimerkiksi punonnan oppiminen on melko työlästä).

Myöhemmin keväällä opettelemme "kivikauden onkimistekniikan" (olen siinä itsekkin oppilaana). Teemaa voidaan jatkaa siitäkkin eteenpäin kalaruuanlaittoon ja miksei

ahveneennahkaliimankin tekoon.

KUVA TIMO KUORIKANEN

Turun maakuntamuseon Kuralan Kylämäen kokeiluverstaan muinaisveneet

ovat esillä (melkein vesillä) muiden lajitoveriensä joukossa 14-17.03.96 Meri kutsuu - näyttelyssä Turun Messukeskuksessa. Markku Ikäheimo on mukana kertomassa veneiden valmistuksesta.

Jos käyt katsomassa veneitä, näet samalla, miten Markku "varautuu pyyntiin".

AINUTLAATUINEN TILAISUUS TUTUSTUA TURUN MÄTÄJÄRVEN LÖYTÖIHIN

Kerttulin vanhainkodissa Hovioikeudenkatu 3 vietetään Turku-viikkoa 26.02. - 01.03.1996. Viikon aikana vanhainkodissa kuullaan mm. Turku-aiheisia lauluja, murrelauluja ja murrejuttuja sekä puhutaan Turku-aiheisista kirjoista. Viikon teemaan liittyen vanhainkodin aulaan on pystytetty arkeologinen näyttely (Turun maakuntamuseo /Aki Pihlman), jonka aiheena on Turun Mätäjärvi.

Jotta myös mahdollisimman moni arkeologiasta kiinnostunut ehtisi nähdä tämän mielenkiintoisen erikoisnäyttelyn on Turun maakuntamuseon ja Kerttulin vanhainkodin ystävällisellä suostumuksella näyttelylle saatu **jatkoaikaa**.

**Jokainen kiinnostunut on tervetullut katsomaan näyttelyä
04.03. - 17.03.1996 klo 8.00 - 19.00 (Huom. myös la ja su)**

**Turun yliopiston Suomalaisen ja vertailevan
arkeologian, erityisesti historiallisen ajan arkeologian
dosentti**

FT Markus Hiekkänen

luennoi aiheesta

Suomen keskiaikaiset kivikirkot

26.03.1996 klo 19.00

Liedon seurakuntatalo, Mestarinsali

(Kirkkotien varrella, lähes vastapäätä Liedon kirkkoa)

Liedon Nautelankosken museossa

ajalla 16.05. - 31.07.1996

on esillä **kivikauden esineitä**

**arkeologian harrastajan Lauri Nautelan
kokoelmista.**

Turun maakuntamuseon konservaattori Mats Sjöström

esittelee

10.04.1996 klo 18.00

maalöytöjen konservointia

Turun maakuntamuseossa

Kalastajankatu 4

Ilmoittautumiset Anneli Keräselle (ryhmän koko on rajattu)

31.03.1996 mennessä puh. 2445 895 (miel.iltaisin)

Rakennusarkeologian kurssi

Järjestää Mynämäen seudun kansalaisopisto puh. 4376654

Myös yksittäisille luennoille voi osallistua

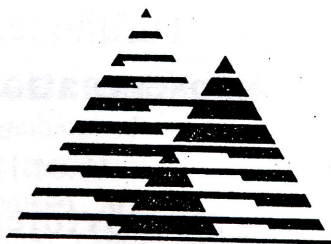
KURSSIN AIKATAULU

26.2.1996 18.00	Kurssin aloitus ja johdanto aiheeseen (kurssi alkaa Mietoisten Maamiesseurantalla)
7.3	Historiallinen taustatutkimus
11.3	Rakennusarkeologinen tutkimus
14.3	Retki Aboa Vetus museoon (vertaileva tutkimus)
18.3	Kenttätöitä
21.3	Historiallisen ajan kaivaukset (tekniikka ja esineistö)
23.3	Kenttätöitä
28.3	Kenttätöitä
1.4	Jälkityöt (esineistö, kartat, valokuvat, yms.)
11.4	Jälkityöt
15.4	"Visualisointi"
22.4	Tutkimustulosten kokoaminen ja kurssin lopetus
27.4	Tutustuminen rakennusarkeologiseen tutkimukseen Kuusiston linnan raunioilla

Routatilanne voi muuttaa kurssin aikataulua

UUDENKAUPUNGIN KANSALAI SOPISTO

Viikaistenkatu 3 / PL 20
23500 Uusikaupunki
Avoinna asiakaspalvelua varten
arkisin klo 12.00-15.00 ja lisäksi
opintoiltoina klo 17.00-19.00
Puh. 922-155266 toimisto
155408 opettajat
155265, 950 557 9739 rehtori
155464 telefax

Kalannin ja Laitilan kulttuuriekologiaa

Ap.prof. Sakari Hinneri

Kurssimaksu 50 mk

Ilmoittautuminen opiston toimistoon 01.04. mennessä.

Kurssi liittyy monitieteiseen Suomen Akatemian tutkimusprojektiin "muuttuva miljöö - muuttuva yhteisö". Kurssilla käsitellään Kalannin ja Laitilan vanhojen kylien kulttuurimaiseman kehitystä rautakaudelta tähän päivään.

TI 18.00-20.15

09.04. - 23.04.

Fosfaattikartoitus arkeologisena tutkimusmenetelmänä

Viikaisten koulu

FK Henrik Asplund

Kurssimaksu 70 mk (työttömät 50 mk).

Maaperän fosfaattikartoitusta käytetään arkeologisessa tutkimuksessa muinaisjäännösten paikallistamiseen sekä niiden sisäisten rakenteiden tulkitsemiseen. Kurssiin sisältyy luento fosfaattikartoituksen perusteista ja menetelmistä (3 tuntia), viikonlopun kestävä harjoitusjakso maastossa (12 tuntia), näytteiden analysointi sekä tulosten arviointi (5 tuntia). Harjoitusjakso pidetään yhdellä tai kahdella muinaisjäännöskohteella Uudessakaupungissa. Lisätietoja puh. 922-155 266.

Huhti-touko-
kuussa

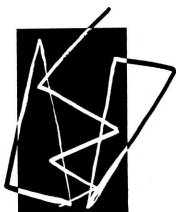
Arkeologia tieteenä

Viikaisten koulu

Sirkku Pihlman

Ajankohta avoin

Kurssi on avointa yliopisto-opetusta ja järjestetään joko kirjallisuustentinä tai luentona. Tämä kurssi kuuluu osana arkeologian approbatur-opintoihin. Lisätietoja puh. 922-155 266.

**TURUN SUOMENKIELINEN
TYÖVÄENOPISTO**

Kaskenkatu 5, 20700 Turku

STUDIA GENERALIA-LUENTO**"KUUSISTON LINNA 700 VUOTTA?"**

Opistotalo, Kaskenkatu 5, luentosali

Järjestää Turun maakuntamuseon ystävät r.y. ja Turun suomenkielinen
työväenopistoTo 11.4.96
klo 18.30Kari Uotila
Suomen akatemian tutkijaLa 27.4.96
klo 10.00Retki Kuusiston linnan
raunioille

VAPAA PÄÄSY!

NAANTALIN TYÖVÄENOPISTO**ARKEOLOGIAN KURSSI**

torstaisin klo 18-20 25.4., 2.5. ja 9.5.1996

Kalevanniemen koulu

Maastoretki Rymättylän suuntaan lauantaina 11.5.1996

FK Esa Laukkanen

Kurssimaksu 100 mk

VUODEN 1995 ARKEOLOGISTEN TUTKIMUSKOHTEIDEN ESITTELYTILAISUUS

Sunnuntaina 17.3.1996 klo 12.00-16.00 Turun linnan Bryggman-salissa

Ohjelma

- 12.00 Tilaisuuden avaus
— intendentti Juhani Kostet
- 12.05 Saaristomerren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen
muinaisjäännösinventointi 1994-1995
— FL Tapani Tuovinen
- 12.35 Piikkiön muinaisjäännösinventointi 1995
— tutkija Heljä Brusila
- 12.50 Muuttuva miljö -tutkimusprojekti
— FK Aino Nissinaho
- 13.20 Raision lhalan rautakautisen talonpohjan ja lähialueen muista
tutkimuksista
— HuK Taina Pietikäinen
- 13.50 Kahvitauko
- 14.30 Hiittisten Kyrksundetin tutkimukset
— HuK Sari Mäntylä
- 15.00 Sukka-projektin tutkimuksista Perniön kartanossa
— FL Georg Haggrén
- 15.30 Turun Vanhan Suurtorin tutkimuksista
— FL Aki Pihlman
- 15.45 Tiedonanto: Mikkelin Tuukkalan naisenhautaus
— FT Terttu Lempiäinen

Esitelmätilaisuus on yleisötilaisuus ja osallistumisesta peritään museon normaalit sisäänpääsymaksut 20/10 mk.

Tilaisuuden järjestävät Turun maakuntamuseo ja museoviraston Turun toimipiste.

Arkeologiaa maakunnassa....

Varsinais-Suomen museokokous

lauantaina 13.4.1996

Varsinais-Suomen kansanopistossa Paimiossa

12.00

Kokouksen avaus

museotoimenjohtaja Osmo Rinta-Tassi
Turun maakuntamuseo

Katsaus maakunnalliseen museotyöhön
Turun maakuntamuseon rakennustutkijat Eija Suna ja
Kaarin Lehtonen,
aluemuseotutkija Eeva Mikola

12.30

Piikkiön muinaisjäännösinventointi 1995

tutkija Heljä Brusila
Turun maakuntamuseo

13.00

Muinaisjäännösalueiden hoito Varsinais-Suomessa

tutkija Henrik Asplund
Museovirasto

13.30

Kahvi

14.15

Muinaismuistohallinnon hajauttaminen maakuntamuseon näkökulmasta

intendentti Juhani Kostet
Turun maakuntamuseo

Keskustelua päivän teemasta

Paimion sähkömuseon esittely
FK Johanna Lehto-Vahtera

Kokouksen päättäminen

15.15

Tutustuminen Paimion sähkömuseoon

oppaana Johanna Lehto-Vahtera

Projekti Muuttuva miljö - muuttuva yhteisö Turun yliopisto, Åbo Akademi

Kevään seminaariohjelman

Pe 12.4. klo 10.15-15.00

Suomen kielen harjoitushuone, Fennicum, vas. siipi, 1 krs

Teija Nurminen:

Kalannin rautakauden asutuksen suhde
ympäristöön

Mari Teinilä:

Sirppujokilaakson kylännimet

Satu Tarkki:

Pyhämaan saarten ja karien nimet

Suvi-Anna Seppälä:

Ympäristöresurssien vaikutus verotuskäytäntöön
Maskun kihlakunnassa 1540 - 1610

Ulla Angervo:

Elinympäristön ja sen tarjoamien resurssien
vaikutukset väestörakenteeseen: kolmen
varsinaissuomalaisen kyläyhteisön demografia
1750-1800.

Ma 6.5. klo 10.15-15.00

Suomen historian seminaarihuone, Juslenia, oikea siipi, 3 krs

Kaisa Lehtonen:

Aurajokilaakson rautakauden asutus

Lena Spoof:

Raision ja Ruskon rautakauden asutus

Minna Saario:

Ruskonjoen - Raisionjoen alueen kylännimet

Erkki Seppälä:

Säteriasutus Varsinais-Suomessa ennen isoa
reduktiota ympäristötekijöiden näkökulmasta.

Jarkko Onnela:

Läänitysten sijoittuminen Maskun kihlakunnassa
1500-1600-luvuilla

Kuulijoita pyydetään ilmoittautumaan:

Aino Nissinaho puh. 3336 353

Turun yliopisto, Arkeologian osasto, 20014 Turku

FENNOSCANDIA ARCHAEOLOGICA XII

SUOMEN ARKEOLOGINEN SEURA 1995

Otteita sisällyksestä: Gösta Bågenholm Corded Ware Ceramics in Finland
and Sweden

Högne Jungner Dating in Archaeology

Terttu Lempiäinen Medieval Plant Remains from the
Fortress of Käkisalmi, Karelia (Russia)

Hinta : 100 mk

Myynti: Kristiina Korkeakoski-Väisänen

Turun yliopisto, Arkeologian osasto puh. 3335 882

TULE MUKAAN

KEHITTÄMÄÄN ARKEOLOGIAN HARRASTUSTOIMINTAA

Turun maakuntamuseon ystävät ry:n Arkeologian jaoston toimikunta pyrkii lisäämään tiedotusta yhdistyksen arkeologiasta kiinnostuneille jäsenille sekä järjestämään retkiä ja luentoja. Toimikunnan tavoitteena on laajentaa yhteistyötä arkeologian harrastajien kesken sekä ammattiarkeologien ja arkeologian harrastajien välillä.

Arkeologiasta kiinnostuneena Sinulla on oma tapasi harrastaa arkeologiaa.
Tule mukaan toimikuntaan laajentamaan sen toimivuutta omalla panoksellasi.

Odotamme soittoaasi

voit myös kirjoittaa meille

Anneli Keränen, Västäräkinkatu 1 A 7, 20610 Turku, p.2445895
Heimo Kumlander, Betanianskatu 2 as.16, 20810 Turku, p.2353240
Antero Rantanen, Varpusenkatu 9, 20240 Turku, p.2402295
Hilkka Saarimäki, Ratapihankatu 45 as 2, 20100 Turku, p.2314279
Matti Eloranta, Piiparinpolku 15 B 73, 20360 Turku, p.388379

**Suomen arkeologinen seura
järjestää:**

ARKEOLOGIAN PÄIVÄT 3.-4.5.96

Saarijärven Summassaarella

Aiheena "Ihminen ja luonto arkeologiassa, etiikka arkeologiassa"

Arkeologi Jan Fast

esitelmöi 16.03.1996 klo 14.30 aiheesta

Elämää Suomessa viikinkiajalla

TIEDEKESKUS HEUREKA

Tammisaaren museo

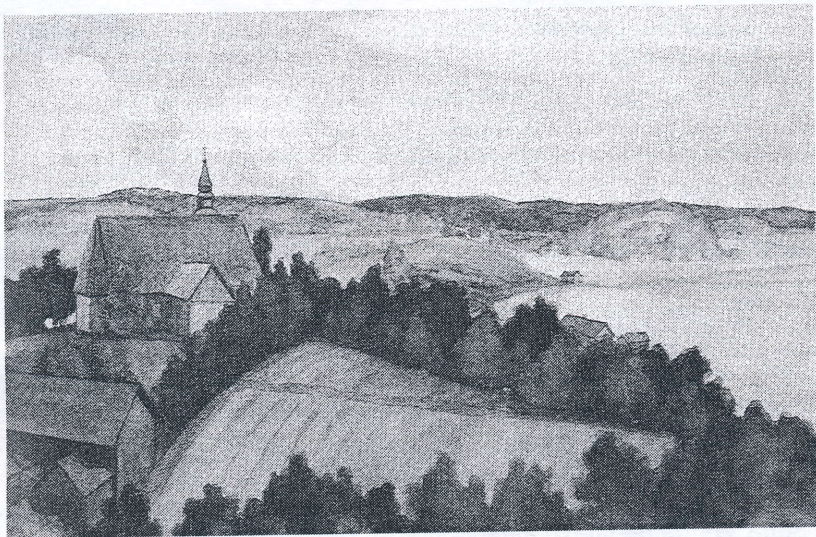
"Löydöt kertovat - arkeologiaa Tammisaarella"

13.02. - 10.03.1996

Retki Salon seudun muinaisjäännöksille

Turun maakuntamuseon ystävien arkeologian jaosto järjestää keväisen retken Saloon ja sen ympäristökuntiin 11.05.1996 alkaen kello 9.00. Koko päivän kestäväällä retkellä tutustutaan alueen vaiherikkaaseen esihistoriaan sekä kulttuurimaiseman kehittymiseen nykyiseen muotoonsa. Kohteena ovat mm. Rikalan mäki ja linnavuori. Retkellä on mukana asiantuntijaopas. Retken hinta on osallistujamäärän mukaan n. 100 mk. Mukaan kannattaa ottaa eväät sekä hyvät ulkoilujalkineet.

Ilmoittautumiset Anneli Keräselle viimeistään 28.04. mennessä numeroon 244 5895 (mieluimmin iltaisin).

Halikon kirkko, Rikalan kalmisto ja Rikalan linnavuori Kerävuorelta nähtynä. Hjalmar Appelgrenin akvarelli, 1885.

Utsikt från Kerävuori mot Halikko kyrka, Rikala gravfält och Rikala borgberg. Akvarell Hjalmar Appelgren 1885.

ARKEOLOGIAN JAOSTON TOIMIKUNNAN KERTOMUS VUODESTA 1995

Toimikunnan jäsenet

puheenjohtaja ja rahastonhoitaja

sihteeri

Arkeologia NYT! vastaava toimittaja
jäsenet

Heimo Kumlander

Antero Rantanen

Anneli Keränen

Matti Eloranta

Hilkka Saarimäki

Toimikunta on kokoontunut 18 kertaa.

Toimikunta on julkaissut Arkeologia NYT!-Arkeologi NU! lehteä neljä numeroa, neljäntenä alkusyksyn opiskelu-teemanumero. Vuosikerta oli viides. Lehdestä noin 180 kpl meni jäsenetuna Turun maakuntamuseon ystävät - Åbo landskapsmusei vänner ry:n jäsenille, 35 kpl yhteistyökumppaneille ja tilaajille sekä jokunen myytiin irtonumerona.

Yleisötilaisuuksia järjestettiin

- 13.5. Vakka-Suomen retki, osanottajia 15, oppaina Teija Tiitinen ja Juha-Matti Vuorinen

- 26.8. Euran retki, osanottajia 22, oppaana kulttuurisihteeri Sirpa Wahlqvist

- 15.11. Jussi-Pekka Taavitsaisen luento: Arkeologia ja Pähkinäsaaren rauhan raja

Arkeologia NYT! lehdessä julkaistujen lisäksi on tiedotettu aktiivisesti erilaisista kohteista kuten

- 14.6. tutustuminen Liedon Vanhalinnan Aittamäen kaivauksiin

- 19.7. Raision lhalan Mullin kaivausten esittely

Toimikunnan osallistuminen muuhun toimintaan

- 7.3. Kansallismuseo, Helsinki, oppaina Jaana Riikonen ja Leena Tomanterä

- 7.8. Kuusiston kartano ja Kuusiston linnanrauniot, oppaina Kari Uotila ja Leena Venhe (esittelyn alustaminen)

- 30.9. valtakunnallinen harrastaja-arkeologien tapaaminen Kansallismuseossa, järjestäjänä Suomen arkeologinen seura

- kirjeenvaihto Lounais-Suomen kansalais- ja työväenopistojen kanssa

- neuvotteluja eri toimihenkilöiden kanssa

Lisäksi toimikunnan jäsenet ovat osallistuneet kotimaassa ja ulkomailla retkiin, luentoihin ja kaivauksiin.

IRTONUMERO
15 mk

IRTONUMERO
15 mk